
Naar een onderbouwd advies m.b.t. de arbeidsrijpheid en de
arbeidsbereidheid

2022-03-23

Naar een onderbouwd advies m.b.t. de arbeidsrijpheid en de arbeidsbereidheid

1 Regelgeving en uitgangspunten

1.1 Regelgeving

Bij duaal leren verwerven de leerlingen competenties op de werkvloer. Niet elke jongere tussen 15 en 25 jaar is daartoe in staat. Vanaf schooljaar 2018-2019 werd het advies m.b.t. de arbeidsrijpheid en de arbeidsbereidheid decretaal vastgelegd:

'Elke leerling in een studierichting die gecategoriseerd wordt met de finaliteiten arbeidsmarktgericht of dubbel (dus na concordantie met de matrix van het secundair onderwijs zoals opgenomen in de concordantietabel bij omzendbrief [SO 61](#)) krijgt van de klassenraad een niet-bindend advies over zijn arbeidsrijpheid en -bereidheid in het schooljaar voorafgaand aan een mogelijke instap in duaal leren. ([omzendbrief duaal leren en aanloopfase](#))'

Met arbeidsbereidheid bedoelt men dat de jongere gemotiveerd is om bepaalde competenties te verwerven op de werkvloer. Arbeidsrijp betekent dat de jongere in staat is competenties te verwerven in een opleiding die vooral bestaat uit leren op de werkvloer en die gemotiveerd is om dit te doen.

Dit dubbel advies wordt gegeven voor de leerling kan overstappen naar een duale opleiding, ongeacht het feit of de school die attesteert zelf duale structuuronderdelen organiseert. De bedoeling van beide adviezen is dat de leerling een bewuste en positieve keuze kan maken tussen een reguliere leerweg en een duale leerweg; daarom wordt het advies best tijdig aan de leerling bezorgd. Het advies is louter informatief (niet-bindend), dus vormt geen toelatingsvoorwaarde tot de duale opleiding.

De overheid legt niet op hoe het advies tot stand moet komen. De school bepaalt zelf de aanpak en de criteria om het advies vorm te geven. De omzendbrief 'duaal leren en aanloopfase' geeft aan dat de school hierbij eventueel gebruik kan maken van de screeningsinstrumenten die worden gehanteerd bij de aanloopfase. Er kan ook een verkennende leerlingenstage georganiseerd worden.

Voor het buitengewoon secundair onderwijs wordt het niet-bindend advies uitgereikt in de opleidingsvormen 3 en 4.

1.2 Uitgangspunten

Katholiek Onderwijs Vlaanderen is ervan overtuigd dat duaal leren voor bepaalde jongeren opportuniteiten biedt. Wij zijn geen voorstander van het verplicht niet-bindend advies omdat we een spanning ervaren tussen de last die het advies legt op een zeer groot aantal delibererende klassenraden en de effectieve impact van het advies. Daarom raden we de school aan pragmatisch

2022-03-18

Dit document werd ontwikkeld met steun van het Europees Sociaal Fonds.

om te gaan met het advies. Dit betekent dat de school zich baseert op relevante informatie waarover ze reeds beschikt zoals vaststellingen tijdens stage, praktijklessen, observatie-activiteiten ([APR3](#)).

Het model in deze nota ondersteunt scholen bij het geven van een kwaliteitsvol advies zonder veel extra planlast te genereren.

We vertrekken vanuit drie uitgangspunten

- inbedding van het advies in het onderwijsloopbaanbeleid van de school;
- bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek;
- aanknopingspunten met de doelstellingen van het Gemeenschappelijk Funderend Leerplan en de ontwikkelingsdoelen in buso.

2 Inbedding van het advies in het onderwijsloopbaanbeleid van de school

Het advies m.b.t. de arbeidsrijpheid en de -bereidheid maakt deel uit van het onderwijsloopbaanbeleid op school. Een goede onderwijsloopbaanbegeleiding zet maximaal in op een positieve studiekeuze op basis van de talenten en de interesses van de jongere, waardoor de studieadviezen ruimer zijn dan het aanbod in de eigen school.

De school bepaalt hoe dit advies vorm krijgt en tekent daarvoor een leerlijn uit zodat dit advies verankerd wordt in het studie- en beroepskeuzeproces. De leerling en de ouders zijn (actieve) betrokken partners in dit proces. Structureel ingebouwd overleg leidt ertoe dat het advies van de delibererende klassenraad herkenbaar is voor de jongere en de ouders. In het beste geval resulteert het traject in een gedragen advies door alle partijen.

Het studie- en beroepskeuzeproces is dus een **gezamenlijke verantwoordelijkheid**.

- De *leerling* staat centraal. Idealiter neemt hij zijn eigen keuzeproces in handen met ondersteuning van het leerkrachtenteam (de school), de ouders, de vrienden, het CLB en andere partners uit de omgeving.
- Vanuit het pedagogisch project van de school zet het *leerkrachtenteam* in op de groei van de leerling. De leerkracht kan een krachtige rol opnemen bij het observeren en versterken van de competenties die belangrijk zijn om te leren en te participeren op de arbeidsmarkt. Hierbij krijgt de leerkracht ondersteuning van de PBD.
- We streven naar maximale *ouderbetrokkenheid*. Onderzoek toont aan dat ouders een grotere invloed hebben op het studiekeuzeproces dan vrienden ([Viona-onderzoek 'Wie kiest voor duaal leren?'-2021](#)).

Het studiekeuzemodel van Verschueren & Germeijs geeft aan dat het goed uitvoeren van **zes keuzetaken** belangrijk is om tot een goede studiekeuze te komen.

Hoe beter de leerling de studiekeuzetaken uitvoert, hoe groter de kans dat hij een onderbouwde keuze maakt voor een duale of niet-duale opleiding.

Figuur 1: Besliskundig model - keuzetaken (Germeijs - Verschueren)

Meer informatie over bovenstaande elementen die belangrijk zijn voor een goede onderwijsloopbaanbegeleiding, lees je onder de bouwsteen '[onderwijsloopbaan](#)' in het vademecum 'zorgbreed & kansenrijk onderwijs'.

3 Het bepalen van de generieke competenties die relevant zijn in de context van duaal leren

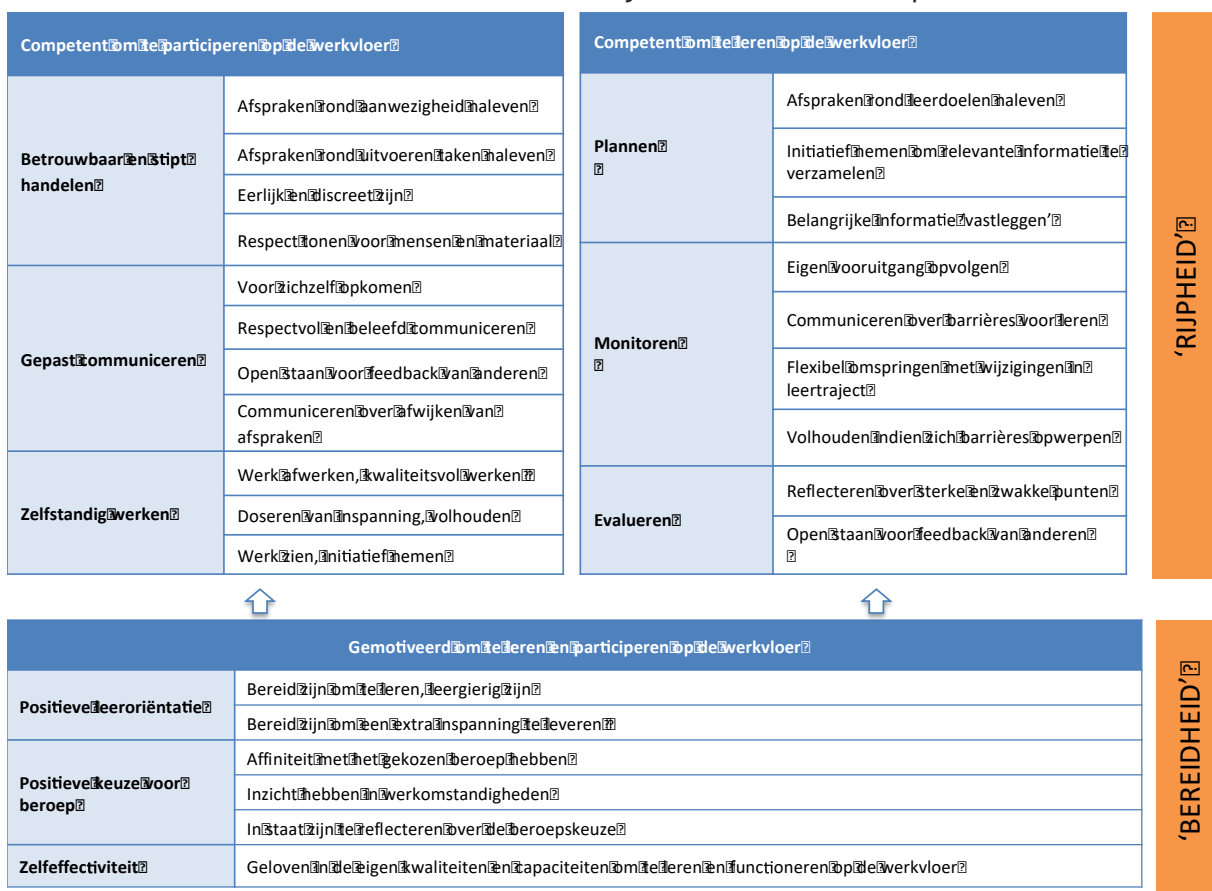
In Vlaanderen worden de arbeidsrijpheid en de -bereidheid van de jongere als belangrijke succesfactoren gezien om een duaal traject gunstig af te werken.

In de studie [‘Inschatten van arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid’ \(Universiteit Antwerpen, KULeuven - 2017\)](#) identificeerden de onderzoekers drie grote clusters.

Arbidsrijpheid wordt concreet gemaakt via een cluster met competenties die maken dat een leerling ‘competent is om te *participeren* op de werkvloer’ en anderzijds via een cluster met ‘competenties om te *leren* op de werkvloer’.

Aan de basis van deze beide grote clusters ligt ‘gemotiveerd om te leren en te participeren op de werkvloer’. Deze derde cluster wordt gelijkgesteld met arbeidsbereidheid.

Uit het onderzoek blijkt dat er een grote eensgezindheid is over de dimensies van arbeidsrijpheid en -bereidheid die centraal staan om het duale leertraject succesvol te doorlopen.

Bron: Gijbels D., Kyndt E., Wille B. (2017), *Inschatten van arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid in duaal leren*

De onderzoekers benadrukken dat het ‘startcompetenties’ zijn. Dit betekent dat het leerkrachtenteam niet mag verwachten dat de leerling sterk is in al de geselecteerde competenties voor hij kan starten in de duale opleiding. Het in kaart brengen van een aantal competenties biedt ondersteuning om te kijken waar de jongere staat ten aanzien van de verwachtingen rond arbeidsrijpheid en -bereidheid en hoe de competenties verder ontwikkeld kunnen worden binnen zijn onderwijsloopbaan.

Bovenstaand overzicht is geen standaardmodel: competenties kunnen toegevoegd of weggelaten worden. Het leerkrachtenteam kan het overzicht gebruiken als vertrekpunt om te bepalen aan

welke competenties aandacht besteed wordt om een inschatting te maken van de arbeidsrijpheid en -bereidheid van de leerlingen in een specifieke opleiding. De leerkracht overloopt bij de start de geselecteerde competenties met de leerling. De leerling kan in gesprek proberen aan te geven aan welke competenties hij/zij moet werken om een mogelijke overstap te maken naar een duale of niet-duale arbeidsmarktgerichte opleiding.

4 Aanknopingspunten met de doelstellingen van het Gemeenschappelijk Funderend Leerplan (GFL) en de ontwikkelingsdoelen in buso

4.1 Het Gemeenschappelijk Funderend Leerplan (GFL)

Met de modernisering is werken aan ‘onderwijsloopbaanbegeleiding’ niet vrijblijvend, maar een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van het leerkrachtenteam in de school. In het nieuwe leerplan GFL staat de persoonsvorming van de leerling centraal. Het GFL biedt heel wat mogelijkheden om via vakken en projecten aandacht te besteden aan de specifieke competenties die belangrijk zijn in de context van de duale opleiding of de niet-duale opleiding.

Om zo weinig mogelijk planlast te genereren, raden we de scholen aan om via het realiseren van de GFL-doelen de arbeidsmarktgerichte competenties te versterken. Het GFL is dus de onderbouw, het fundament, waar o.a. aandacht gaat naar competenties die belangrijk zijn voor het advies m.b.t. de arbeidsrijpheid en -bereidheid. Cruciale GFL-bouwstenen hierbij zijn ‘bewust en effectief lerend’ en ‘geïnformeerd lerend’.

In het document ‘*doelstellingen GFL en dimensies van arbeidsrijpheid en-arbeidsbereidheid*’ vind je de koppeling van de dimensies uit de studie van de universiteit Antwerpen aan de doelstellingen van het GFL.

4.2 Ontwikkelingsdoelen in buso

In buso geeft de klassenraad aan elke leerling van het buitengewoon secundair onderwijs OV3 en OV4 het schooljaar voorafgaand aan een mogelijke instap in duaal leren een gunstig of ongunstig advies met betrekking tot de arbeidsrijpheid en -bereidheid. Het niet-bindend advies wordt de eerste keer gegeven op het einde van de opleidingsfase.

De ontwikkelingsdoelen van de kwalificatie- en integratiefase vormen hier de basis om te werken aan competenties die belangrijk zijn voor het advies. Er zijn drie bouwstenen waar heel wat mogelijkheden zijn om de ontwikkelingsdoelen te linken aan competenties die arbeidsmarktgerelateerd zijn: leren leren, sociaal-emotionele vaardigheden en functionele taalvaardigheid.

5 Naar een kwaliteitsvol advies: enkele aandachtspunten

5.1 Ondersteunende hulpmiddelen en activiteiten

Een school die een onderbouwd advies wil geven, kan via het GFL of de ontwikkelingsdoelen bewust dimensies integreren in de leerlijn van onderwijsloopbaanbegeleiding en een context creëren waar gerichte keuzetaken worden ingelast. Tijdens dit proces kunnen hulpmiddelen gebruikt worden zoals een leer- en leefportfolio, een studiekeuzeportfolio met specifieke opdrachten voor leerlingen en ouders,... Er kan ook gebruik gemaakt worden van de gevalideerde screeningtools bij de aanloopfase van een duaal leertraject.

Bij het uittekenen van een traject biedt een planningsdocument een goede houvast. Op een tijdslijn wordt ruimte voorzien voor activiteiten ter versterking van specifieke keuzetaken. We denken hierbij aan de inhoudelijke invulling van begeleidende klassenraden, tussentijdse overlegmomenten

met ouders en leerling (bv. bespreking proefkeuze), infomomenten op school of via bedrijfsbezoeken, getuigenissen van oud-leerlingen, snuffelstage...

De betrokkenheid van heel het leerkrachtenteam is essentieel. Rollen en taken van elke leerkracht worden best expliciet gemaakt.

Om het proces goed in kaart te brengen, wordt relevante informatie genoteerd in het leerlingenvolgsysteem van de school

5.2 Professionalisering van het leerkrachtenteam en goed informeren van ouders

Een ander aandachtspunt om een goede onderwijsloopbaanbegeleiding te realiseren, is inzetten op de professionalisering van leerkrachten.

In het Viona-onderzoek (Viona-onderzoek 'Wie kiest voor duaal leren?'-2021).

geeft 39 % van de leerkrachten aan dat ze zich gemiddeld slecht geïnformeerd voelen over duale opleidingen. De uitrol van de modernisering biedt een opportuniteit om leerkrachten te informeren over zowel duale als niet-duale opleidingen. Naast goed geïnformeerd zijn, is het belangrijk dat leerkrachten via professionaliseringsinitiatieven versterkt worden in het coachen van de leerling tijdens het studiekeuzeproces.

Om de negatieve perceptie t.o.v. duaal leren om te buigen en om leerlingen een bewuste keuze te laten maken, wordt in het Viona-onderzoek ook aanbevolen ouders en leerlingen voldoende te informeren over duale leertrajecten. Zelfs in de eerste graad, wanneer leerlingen nog niet kunnen kiezen voor een duale opleiding, kan het nuttig zijn om leerlingen en ouders kennis te laten maken met duale leertrajecten of opleidingen met andere vormen van werkplekieren.

5.3 Studiekeuzenabijheid en binding

Hoe dichter we komen bij de deliberatie en bij de beslissing, hoe meer de leerling zich verbonden zou moeten voelen met de keuze die hij maakt.

Het gesprek na de proefkeuze kan deze binding versterken. Soms moeten nieuwe mogelijkheden verkend worden. Op dat moment kunnen een snuffelstage, een gesprek met een mentor, bezoek aan de opendeur van een school met duale opleidingen, ... nieuwe perspectieven bieden.

5.4 Het advies m.b.t. de arbeidsrijpheid en de arbeidsbereidheid

De start in een duaal of niet- duaal leertraject is opnieuw een vertrekpunt voor de verdere ontwikkeling van de competenties. Daarom is het belangrijk dat in het advies van de delibererende klassenraad relevante informatie genoteerd wordt zodat de leerling verder groeit via de opmaak van een gericht ontwikkelingstraject in de vervolgopleiding en door optimale matching met de werkplek.

